

Ebeveynleşme ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Cinsiyetin ve Ebeveynleşmeden Algılanan Yararın Rolü¹

Duygu Köyden

Sait Uluç

Hacettepe Üniversitesi

Özet

Ebeveynleşme, çocuğun kendi ihtiyaçlarını göz ardı ederek ebeveynlerinin ihtiyaçlarını karşılamak durumunda kaldığı aile içi bir rol değişimi olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynleşmenin çocuğun ileriki yaşlardaki psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkileyebileceği kabul edilmektedir. Son dönemde yapılan çalışmalar algılanan adalet ya da yararın ebeveynleşmenin olumsuz etkilerini düzenlediğine işaret etmektedir. Bu çalışma kapsamında görgül çalışmalarda yaygın olarak kullanılan Ebeveynleşme Envanteri Türkçeye uyarlanmıştır. İzleyen aşamada kadınlar ve erkekler için psikolojik belirtiler ile ebeveyn odaklı ebeveynleşme, kardeş odaklı ebeveynleşme ve ebeveynleşmeden algılanan yarar arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Çalışma 142'si kadın 159'u erkek olmak üzere toplam 301 genç yetişkin katılımcıyla yürütülmüştür. Analizler, ölçeğin Türkçe formuna ait faktör yapısının orijinal formla uyumlu olduğuna işaret etmiştir. Ebeveyn odaklı ebeveynleşme boyutu ve kardeş odaklı ebeveynleşme boyutu, tüm psikolojik problemlerle pozitif ve anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur. Bununla birlikte, algılanan yarar boyutunun tüm psikolojik problemlerle anlamlı ve ters yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Ulaşılan sonuçlar kadın ve erkekler için eşit düzeyde ebeveynleşmeye maruz kalındığında bile çok farklı etkilerin ortaya çıkabileceğine işaret etmiştir. Sınanan yapısal eşitlik modelleri bu durumun altta yatan dinamiklerle yakından ilişkili olabileceğini göstermiştir. Buna göre, kadınlar ve erkeklerin ebeveynleşme miktarı aynı olmasına karşın, ortaya çıkan etkinin sonuçları farklı bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Ebeveynleşme, psikolojik belirtiler, cinsiyet farkları

Abstract

Parentification is described as a kind of role reversal in which children have to meet their parents' needs while ignoring their own needs within the family. It is accepted that parentification may negatively affect child's psychological health in the following years. Recent studies indicated that perceived fairness or perceived benefit of parentification might compensate the negative effects. In this study, firstly, 'Parentification Inventory', which is commonly used in empirical studies, has been adapted to Turkish language. Secondly, the relationship between psychological symptoms of men and women and parent focused parentification, sibling focused parentification and perceived benefit was investigated. Three hundred and one young adults (142 female, 159 male) participated in the study. Analyzes pointed out that the factor structure of the Turkish form of the scale was consistent with the original form. The parental focused parentification dimension and the sibling-focused parentification dimension were found to be positively and significantly related to all psychological problems. On the other hand, the perceived benefit dimension was significantly negatively related to all psychological problems. The results showed that even when men and women exposed to similar levels of parentification, final effects might be quite different. Applied structural equation modeling showed that this could be closely related to underlying dynamics. Therefore, although the amount of parenting for women and men is the same, the effects appeared can be different.

Key words: Parentification, psychological symptoms, gender differences

¹ Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinin bir bölümünü içermektedir.

Yazışma Adresi: Doç. Dr. Sait Uluç, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Beytepe Yerleşkesi, Ankara

E-posta: psysait@hacettepe.edu.tr

Gönderim Tarihi: 01.03.2016

Kabul Tarihi: 13.06.2017

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecinde, kişilerin üstlendikleri sorumlulukların artışıyla birlikte olgunlaşmaları, yaşa uygun yetişkin ve hatta ebeveyn rolleri almaları beklenen bir durumdur. Ancak, çocuk ya da ergenler uygun zamandan daha erken ya da uygun olmayan bir biçimde ebeveyn sorumluluklarını üstlenmek zorunda bırakıldığında bu durum bir sorun haline alabilmektedir (Minuchin ve ark., 1967). Alanyazında ebeveynler ile çocukları arasındaki sorumlulukların ve rollerin değişimi yer yer ifade edilmiş olsa da terim olarak “ebeveyn çocuk (parental child)” kavramı ilk kez Minuchin ve arkadaşları (1967) tarafından kullanılmıştır. Takip eden yıllarda da Bozsormenyi-Nagy ve Spark (1973) ebeveyn ve çocuk arasındaki rollerin değişim sürecini ifade etmek için “ebeveynleşme (parentification)” terimini alanyazına kazandırmıştır. Bozsormenyi-Nagy ve Spark’a (1973) göre ebeveynleşme, kişilerin kendi çocuklarından ya da eşlerinden, kendilerine ebeveynleri gibi davranmalarını beklediklerinde ortaya çıkan bozulmuş bir ilişki örüntüsüdür. Bu tür bir ilişki örüntüsü çocuğun kendi ihtiyaçlarını hiçe sayarak ebeveynlerinin ihtiyaçlarını karşılamak durumunda kaldığı bir rol değişimine yol açmaktadır. Ebeveynleşme sürecinde üstlendikleri görevleri yerine getirmeye çalışan çocuklar başkalarının ihtiyaçlarının kendi ihtiyaçlarından daha önemli olduğu yönünde hatalı bir çıkarım yapabilmektedir. Bu tür çıkarımlar ileriki yıllara da taşınarak, kişilerin kendi ilgi ve ihtiyaçlarını göz ardı etmesine yol açabilmektedir (Chase, 1999).

İzleyen yıllarda ebeveynleşme kavramı yıkıcı (destructive) ve yapıcı (constructive) ebeveynleşme olmak üzere iki başlık altında yeniden tanımlanmıştır (Jurkovic, 1997). Bu yeni tanım çerçevesinde ebeveynleşme çocuğa yönelik koşulsuz şartsız bir kötü davranım olarak görülmektedir. Kötü muamele yıkıcı ebeveynleşmeyle ilişkili kabul edilmektedir. Ebeveynleşme arasındaki sınırların belirsizliği, rollerin karışıklığı ve çocuğun üzerindeki ağır duygusal ya da maddi yük yıkıcı ebeveynleşmenin temel göstergeleri olarak kabul edilmektedir. Bu koşullar devam ettikçe çocuk sağlıklı bir ebeveyn figüründen yoksun kalmakta ve bu durumdan olumsuz etkilenebilmektedir (Hooper, 2012; Jurkovic, 1997). Yapıcı ebeveynleşmenin göstergeleri ise çocuğun ailesi için göstermiş olduğu çaba ve fedakârlıkların fark edilmesi ve takdir görmesidir. Ek olarak, ebeveynleşmenin sonuçları üzerinde algılanan adaletin (perceived fairness) aracı bir etkiye sahip olduğu kabul edilmektedir (Jurkovic, 1997; 1998). Eğer ebeveynleşen çocuk, süreci haklı bir gereklilik ve karşılıklı bir durum olarak görüyorsa, bu süreci haksızlık olarak algılayanlara göre olumsuz etkilerini daha az yaşamaktadır (Jurkovic, Thirkield ve Morrell, 2001). Görgül çalışmalar ailenin içinde bulunduğu kültürün normları çerçevesinde çocuktan yaşı ve gelişimsel dönemiyle uyumlu görev ve sorumluluklar beklediğinde, bu tür bir rol değişiminin çocuğun sağlıklı gelişmesine katkı sağladığına işaret etmektedir (Hooper, 2012; Jurkovic, 1997). Sayıca daha az olmakla birlikte uygun rol değişimlerinin kişisel gelişime olumlu katkısı olduğunu ve kişiye yetkinlik kazandırdığını ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır (Champion ve ark. 2009; Hooper, Marotta ve Lanthier, 2008; Kuperminc, Jurkovic ve Casey, 2009). Hooper ve arkadaşlarına (2008) göre ebeveynleşme kısa erimde olumsuz sonuçlara yol açsa da bazı bireyler için bu olumsuz sonuçlar travma sonrası gelişim aracılığıyla psikolojik olgunluk kazandırarak olumlu bir yön alabilmektedir.

Görgül çalışmalar birçok faktörün ebeveynleşmenin yaşanması için risk oluşturabileceğine işaret etmiştir. Bu faktörlerden en önemlilerinden biri göç yaşantılarıdır. Göç olgusuyla birlikte değişen yaşam koşulları, kültür, dil gibi faktörlerden aile düzeni de olumsuz etkilenebilmekte, bunun sonucunda çocuklar ebeveynleri ile rol değişimi yaşayabilmektedir (Oznobishin ve Kurman, 2009; Ponizowsky, Kurman ve Roer-Strier, 2012; Titzmann, 2012; Walsh, Shulman, Bar-On ve Tsur, 2006). Görgül çalışmalar ailedeki alkol ve madde kötüye kullanımının da çocukların ebeveynleşmesi açısından bir risk faktörü oluşturduğuna işaret etmektedir. (Chase, Demming ve Wells, 1998; Kelley ve ark., 2007). Bir başka faktör olarak ebeveynlerin hastalanması ya da sakatlanması aile dinamiklerinde önemli değişimlere yol açabilmektedir. Hastalığın getirdiği değişimle ebeveynlerin çocuklarını ebeveyn sistemine katmak zorunda kaldığına ve bu durumun aile düzenini bozduğuna vurgu yapılmaktadır (Rolland, 1999; Fitzgerald ve ark., 2008). Ek olarak, ebeveynler arası çatışma da çocukların ebeveynleşmesi açısından önemli bir risk faktörüdür. Sıklıkla boşanma sonrasında ebeveyn bağ ve sınırları zedelenmekte; çocuklar artan kontrol ve sorumluluk duygularıyla ebeveynleriyle rol değişimi yaşayabilmektedir (Johnston, 1990; Peris ve Emery, 2005).

Psikolojik sorunlar ve ebeveynleşme arasındaki ilişkiye odaklanan çok sayıda görgül çalışma bulunmaktadır. Hooper ve arkadaşları (2008; Hooper, DeCoster, White ve Voltz, 2011) depresyon, kaygı, somatizasyon gibi psikolojik rahatsızlıkların özellikle duygusal ebeveynleşme (ebeveynin duygusal ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalma) tarafından yordanabileceğini göstermiştir. Jurkovic (1997) ebeveynleşmenin kişileri kendi içlerine kapanmaya ittiği ve kişilerarası işlevsellikleri olumsuz yönde etkilediği görüşünü savunmuştur. Wells, Glickauf-Hughes ve Jones (1999) ise bağımlılık ve ebeveynleşmenin pozitif yönde ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Shin ve Hecht (2013) ebeveynleşmenin ileriki dönem madde kullanımıyla ilişkili olabileceğine işaret etmiştir. Johnston (1990) boşanma sonrası ortaya çıkan rol değişiminin anne baba reddi ya da ebeveyn-çocuk

ilişkisi arasına mesafe girmesiyle birleştiğinde cinsiyet ya da yaş fark etmeksizin çocukların somatik yakınmalarını artırdığını ifade etmektedir. Hooper ve Wallace (2010) ebeveynleşme ile algılanan adaletin psikopatolojiyle ilişkisini inceledikleri çalışmalarında algılanan adaletin ruh sağlığı açısından koruyucu bir faktör oluşturduğunu bulgulamışlardır. Aynı çalışmada kişilerin yaşadıkları ebeveynleşme sürecini haksız ve karşılıksız algıladıkları oranda somatik yakınmaların da arttığı saptanmıştır. Jones ve Wells (1996; 1998; 1999) mazozistik ve narsistik kişilik özelliği ile ebeveynleşme arasında anlamlı ilişkiler olduğuna işaret etmiştir.

Ebeveynleşme olgusuyla ilişkili risk faktörleri ve ebeveynleşmenin sonuçları uluslararası alanyazında sıkça ele alınmasına karşın Türkiye’de konuya ilişkin görüş çalışmalar oldukça sınırlı kalmıştır. Bu çalışma kapsamında ebeveynleşme kavramını ölçmek için yaygın olarak kullanılan ölçüm araçlarından olan Ebeveynleşme Envanteri’nin (EE; Hooper, 2009) Türkçeye uyarlaması yapılmış ve psikolojik iyilik haliyle arasındaki ilişkiler cinsiyet farklılıkları göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Ek olarak, ebeveynleşme ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide algılanan yararın rolü çoklu grup modellemesi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Yöntem

Örneklem

Araştırma örneklemini Hacettepe Üniversitesi’nin çeşitli bölümlerinde eğitimlerine devam eden 18–28 yaş aralığındaki genç yetişkinlerden oluşmaktadır ($Ort. = 21.55$, $S = 1.93$). Araştırmaya toplamda 327 kişi katılmıştır. Ebeveynleşme Envanterinin (EE) bir alt ölçeğinde kardeşlerle ilgili sorular bulunması nedeniyle kardeşi olmadığını belirten 26 katılımcı çalışmanın dışında bırakılmıştır. Böylece çalışma 142’si kadın (% 47.2) 159’u erkek (% 52.8) olmak üzere toplam 301 genç yetişkin katılımcıyla yürütülmüştür. Katılımcıların anne eğitim düzeyleri sosyoekonomik düzey (SED) göstergesi olarak kabul edilmiştir. Temel 8 yıllık ve altı eğitimi olan toplam 164 kişi düşük SED (% 54.5), lise ve üzeri eğitimi olan toplam 137 kişi (% 45.5) yüksek SED olarak kabul edilmiştir. Katılımcıların üçü (% 1) anne kaybı, 19’u (% 6.3) baba kaybı olduğunu bildirmiştir. Anne ve babası ayrı olan katılımcıların oranı ise % 5’tir (15 katılımcı). Katılımcıların % 95’inin üç ya da daha az kardeşi vardır.

Veri Toplama Araçları

Ebeveynleşme Envanteri (Parentification Inventory). Hooper (2009) tarafından geliştirilen Ebeveynleşme Envanteri geriye dönük öz-değerlendirme yoluyla yanıtlanan toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan maddeleri, çocukluk dönemlerini dü-

şünerek 5 dereceli Likert tipi bir ölçek üzerinden ($1 = Hiçbir zaman$, $5 = Her zaman$) puanlamaları istenmektedir. Orijinal ölçek Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme (EOE; *Parent-Focused Parentification*), Kardeş Odaklı Ebeveynleşme (KOE; *Sibling-Focused Parentification*) ve Ebeveynleşmeden Algılanan Yarar (AY; *Perceived Benefits of Parentification*) olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. EOE ve KOE için artan puanlar ebeveynleşme düzeyindeki artışa, AY için artan puanlar ise ebeveynleşmeye yönelik olumlu tutumlardaki artışa işaret etmektedir. Orijinal ölçek üniversite örnekleminde geliştirilmiştir. Ölçeğin son hali için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .84 olarak bulunmuştur (Hooper, Dohler, Wallace ve Hannah, 2011). Aracın yapı geçerliği Jurkovic ve Thirkield (1998) tarafından geliştirilen ve yaygın olarak kullanılan Ebeveynleşme Ölçeğiyle (*Parentification Questionnaire*, PQ) karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması için öncelikli olarak Ebeveynleşme Envanteri’nin (EE) geliştiricisi olan Lisa Hooper’dan aracın Türkçeye uyarlanması için gerekli olan izinler alınmıştır. İzleyen aşamada envanterde yer alan maddeler araştırmacı tarafından İngilizce’den Türkçeye aktarılmıştır. Çevirinin uygunluğu İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü mezunu olan 6 uzman tarafından değerlendirilmiştir. Yargıcılardan gelen geribildirimler ve düzeltmeler göz önünde bulundurularak araca son biçimi verilmiştir. Envanterin Türkçe formunun geri çevirisi her iki dilde de yeterli olan ve psikoloji alanında uzmanlık eğitimi alan bir çevirmen tarafından yapılmıştır. Orijinal İngilizce form ve geri çeviri İngilizce form birbiriyle karşılaştırılmış ve anlamsal açıdan bir fark bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Son aşamada Türkçe Form ve Türkçe Formun geri çevirisi Lisa Hooper’a gönderilerek onayı alınmıştır. Ölçeğin Türkçe Formuna ilişkin psikometrik değerlendirmeler bulgular bölümünde aktarılmıştır.

Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R). Derogatis (1977) tarafından kişilerin psikopatolojik belirtilerini tarama amacıyla geliştirilmiştir. Toplamda 90 maddeden oluşmaktadır. Somatisasyon, Obsesif Kompulsif, Kişilerarası Duyarlılık, Depresyon, Kaygı, Düşmanlık, Fobik Kaygı, Paranoid Düşünce, Psikotizm ve ek maddeler olmak üzere 10 alt test içermektedir. Maddeler 0–4 arası puan alabilen 5’li Likert üzerinde puanlanmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmaları Dağ (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlığı .97 bulunmuştur. Alt ölçeklerinin 23 gün arayla elde edilen test tekrar test güvenilirliği de .65 ile .87 arasında değişmektedir. Ölçeğin yeterli güvenilirliğe ve psikiyatrik belirtiselliği iyi derecede gösteren yapı geçerliğine sahip olduğu ifade edilmiş ve ölçek Türk örnekleminde kullanım için uygun bulunmuştur.

Tablo 1. Ebeveynleşme Envanterine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları ve Alt Boyutlarının Psikometrik Özellikleri

No	Madde	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
		EOE	AY	KOE
18	Ailem için hakem rolünü üstlendim.	.76	-.20	.09
14	Sık sık anne babamın (ya da ailedeki bakım veren yetişkinlerin) arasındaki sorunları çözmeye yardım ettim.	.73	-.08	.22
22	Aile üyelerim için çevirmen rolünü üstlendim.	.67	-.05	.20
16	Üzgün olduklarında ya da duygusal zorluklar yaşadıklarında, anne babamı rahatlatmam beklendi.	.67	.05	.21
2	Anne babam sık sık diğer aile üyeleri hakkındaki sırları benimle paylaştı.	.66	.26	.02
12	Ailemde bir anlaşmazlık olduğunda aile üyelerimin yardım istediği ilk kişiydim.	.66	.12	.46
19	Aile üyelerimin sırlarını paylaştığı kişi bendim.	.60	.08	-.03
5	Anne babama önemli kararlar almalarında yardım ettim.	.58	.36	.32
21	Market alışverişinin yapılması diğer aile üyelerinden daha fazla benden talep edildi.	.34	-.23	.16
3	Benim yaşadığım yerdeki çoğu çocuk aile bütçesine katkıda bulunurdu.	.25	-.34	.21
10	Çalıştım ve aile bütçesine katkıda bulundum.	.22	-.35	.27
15	Aile içindeki rolümden gerçekten keyif aldım.	.05	.75	-.05
*9	Ailevi sorumluluklarım olsa da oyun ya da okul ödevleri için zamanım olurdu.	.08	.69	-.14
20	Ailemizin bir takım olduğunu ve birlikte iyi çalıştığını hissettim.	.09	.69	.05
7	Ailem tarafından takdir edildiğimi hissettim.	.16	.66	-.11
*4	Aile üyelerimle ilgilenmek zorunda olduğumda bile, mutlu ya da üzgün olabilecek zamana sahiptim.	.15	.59	.04
*8	Benim yaşımdaki çoğu çocuk benimle aynı rol ve sorumluluklara sahipti.	-.33	.52	.11
6	Her gece kardeşlerimin yattığından emin olmak benim görevimdi.	.09	-.12	.77
11	Kardeşlerimin (kız ya da erkek) ev ödevlerini tamamlamalarına yardımcı olmaktan sorumluydum.	.15	.01	.77
13	Kardeşlerimi disipline eden esas kişi bendim.	.27	-.07	.75
17	Haftanın çoğu günü ailenin çamaşırlarını yıkamaktan ben sorumluydum.	.12	-.28	.50
1	Üzgün olduklarında ya da duygusal zorluklar yaşadıklarında, kardeş(ler)imi rahatlatmam beklendi.	.45	.21	.47
<i>Açıkladığı Varyans</i>		% 24.84	% 15.06	% 7.03
<i>Cronbach Alfa</i>		.83	.76	.73
<i>Spearman-Brown Yarı Test güvenilirlik katsayısı</i>		.77	.74	.71
<i>Toplam Ham Puan Ortalaması</i>		26.97	21.67	9.82
<i>Satandart Sapma</i>		7.73	4.27	3.50

Not 1. EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme; AY: Algılanan Yarar; KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme.

Not 2. Orijinal ölçekte EOE altında yer aldığı halde Türkçe uyarlamada AY altında yer alan maddeler "*" ile gösterilmiştir.

Not 3. Koyu renkle belirtilmiş yükler ilgili maddenin hangi faktör altında tutulduğunu göstermektedir.

Tablo 2. EE Alt Ölçek Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		EOE		KOE		AY	
		Ort.	S	Ort.	S	Ort.	S
Düşük SED	Kadın	2.58	.72	1.95	.65	3.75	.68
	Erkek	2.58	.82	2.01	.70	3.42	.67
Yüksek SED	Kadın	2.53	.75	2.02	.78	3.74	.71
	Erkek	2.61	.80	1.91	.72	3.47	.76
Tüm Grup	Kadın	2.56	.74	1.98	.71	3.75	.69
	Erkek	2.59	.81	1.97	.71	3.45	.71
	D.SED	2.58	.78	1.99	.68	3.58	.70
	Y.SED	2.57	.78	1.97	.75	3.60	.74

Not. EOE: Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme, KOE: Kardeş Odaklı Ebeveynleşme, AY: Algılanan Yarar.

İşlem

Araştırma için gerekli etik izinler alındıktan sonra, veriler 2014–2015 akademik yılının ilk dönemi içerisinde, Aralık-Ocak ayları arasında Beytepe Kampüsü öğrencilerinden toplanmıştır. Katılımcılara Demografik Bilgi Formu'nun yanında Ebeveynleşme Envanteri ve SCL–90–R toplu olarak verilmiştir. Çalışmanın gönüllülük esasına bağlı olduğu katılımcılara hatırlatılmış ve gönüllü olanların Bilgilendirilmiş Onam Formu aracılığıyla imzalı onayları alınmıştır. Anketler sınıf ortamında ders saatlerinde araştırmacı tarafından dağıtılmış ve toplanmıştır.

Bulgular

Ebeveynleşme Envanterinin faktör yapısı açım-layıcı faktör analizi yöntemiyle incelenmiştir. EE alt boyutları arasında cinsiyet ve SED'e dayanan farkların incelenmesi için çok yönlü varyans analizi (MANOVA) yürütülmüştür. Son aşamada ise ebeveynleşme olgusu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler oluşturulan yapısal eşitlik modeli çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Ebeveynleşme Envanteri'nin Faktör Örüntüsü

Ebeveynleşme Envanteri'nin yapı geçerliğini değerlendirmek için Açım-layıcı Faktör Analizi yöntemi kullanılmıştır [KMO = (.82) ve Bartlett's testi, $\chi^2 = 2097.82$, $sd = 231$, $p < .001$]. İlk aşamada maddeler herhangi bir rotasyona tabi tutulmaksızın ve faktör sayısı serbest bırakılarak temel birleşenler analizi yapılmıştır. Faktörlerin çizgi grafiği (scree plot) incelendiğinde kırılma noktasının üçüncü faktörde ortaya çıktığı görülmüş ve envanterin orijinal biçiminin üç faktörden oluştuğu

da göz önünde bulundurularak, izleyen aşamada faktör sayısı üçe zorlanıp, varimax dönüştürmesi kullanılarak maddelerin faktörlere dağılımı incelenmiştir. Envanterin özgün biçimiyle Türkçe formunun genel olarak tutarlı olduğu görülmüştür. Envanterin özgün biçiminde kardeş odaklı ebeveynleşme (KOE) alt boyutunda yer alan 4. ve 9. maddeler ile ebeveyn odaklı ebeveynleşme (EOE) alt boyutunda yer alan 8. madde Türk örnekleminde algılanan yarar (AY) alt boyutuna yüklenmiştir. Bu üç faktör (KOE, EOE ve AY) bir arada varyansın % 46.93'ünü açıklamıştır. Envantere ilişkin faktör analizi sonuçları ve alt boyutlara ilişkin ölçek parametreleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Ebeveynleşme Envanteri'nde Cinsiyet ve SED'e Dayalı Gözlenen Farklar

Ebeveynleşme Envanteri'nde Cinsiyet ve SED'e dayalı farkları değerlendirebilmek için iki yönlü çok faktörlü varyans analizi (MANOVA) hesaplanmıştır. Cinsiyet (Kadın x Erkek) ve SED (Düşük SED x Yüksek SED) bağımsız değişkenler, Ebeveynleşme Envanteri'nin üç alt boyutu (ebeveyn odaklı ebeveynleşme, kardeş odaklı ebeveynleşme, algılanan yarar) ise bağımlı değişkenler olarak alınmıştır. Analiz sonuçları cinsiyetin temel etkisinin anlamlı olduğuna (Wilks' $\lambda = 0.95$, $F_{3,295} = 5.14$, $p < .01$, $\eta^2 = .05$), SED temel etkisi ve cinsiyet ile SED'in ortak etkisinin anlamlı olmadığına işaret etmiştir ($p > .05$). İzleyen analizler cinsiyet için anlamlı farkın sadece "Algılanan Yarar" alt boyutunda olduğunu göstermiştir ($F_{1,297} = 13.45$, $p < .001$). Buna göre, algılanan yarar açısından kadın katılımcıların puanları (Ort. = 3.75, S = .69) erkeklerin puanlarından (Ort. = 3.45, S =

Tablo 3. Kadınlar ve Erkekler için Ebeveynleşme Envanteri Alt Boyut Puanlarının SCL-90-R Ölçeği Alt Boyut Puanlarıyla Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	Kadınlar			Erkekler		
	EOE	KOE	AY	EOE	KOE	AY
Somatizasyon	.39**	.28**	-.21*	.16	.20*	-.29**
Obsesif kompulsif	.28**	.17*	-.25**	.05	.04	-.19*
Kişilerarası duyarlılık	.15	.11	-.24**	.08	.21**	-.19*
Depresyon	.23**	.20*	-.27**	.06	.11	-.26**
Kaygı	.30**	.22**	-.29**	.15	.23**	-.31**
Düşmanlık	.34**	.24**	-.30**	.09	.11	-.22**
Fobik kaygı	.22**	.15	-.29**	.21**	.32**	-.21**
Paranoid düşünce	.17*	.15	-.30**	.07	.09	-.21**
Psikotizm	.17*	.14	-.43**	.10	.19*	-.25**
Ek ölçek	.31**	.16	-.20*	.08	.19*	-.26**
Genel Düzey	.30**	.21*	-.32**	.12	.19*	-.28**

Not. ** $p < .001$, * $p < .05$.

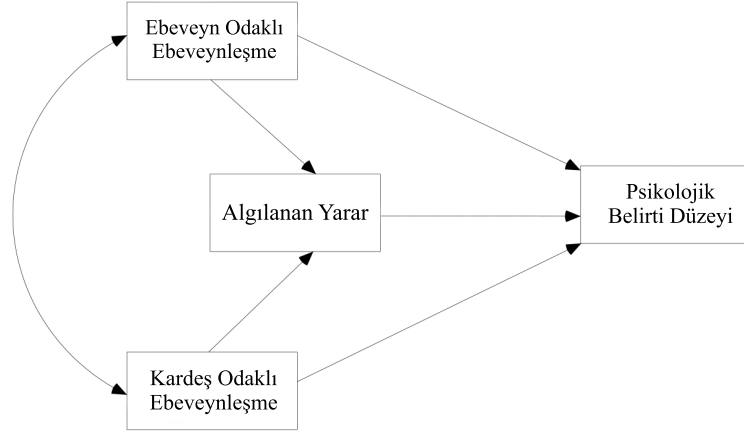
.71) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulguya dayanarak kadınların erkekler göre ebeveynleşmeye yönelik olumlu algılarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Yukarıda aktarılan bulgular ve ilgili alanyazın çerçevesinde cinsiyetin ebeveynleşme açısından dikkate alınması gereken karıştırıcı bir değişken olduğu kabul edilmiş ve izleyen analizler kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı yapılmıştır. Ebeveynleşme Envanteri alt ölçek puanlarının cinsiyet ve SED'e göre ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Ebeveynleşmenin Boyutları ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler

Ebeveynleşme Envanteri'nin birleşen geçerliğinin değerlendirilmesi için psikolojik belirtiler dış ölçüt olarak kullanılmıştır. Ebeveynleşme Envanteri'nin ve SCL-90-R'nin alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları kadın ve erkekler için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Kadınlar için ebeveyn odaklı ebeveynleşme boyutu, kişilerarası duyarlılık dışındaki tüm psikolojik sorunlarla pozitif yönde ve anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur. Kardeş odaklı ebeveynleşme boyutu ise sadece somatizasyon, obsesif kompulsif belirtiler, depresyon, kaygı ve düşmanlık/öfke alt ölçekleriyle anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler göstermiştir. Son olarak algılanan yarar

boyutunun alt ölçeklerin tamamıyla anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Erkeklerde ise, ebeveyn odaklı ebeveynleşme boyutunun, yalnızca fobik kaygı puanıyla pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Kardeş odaklı ebeveynleşmenin ise somatizasyon, kişilerarası duyarlılık, kaygı, fobik kaygı, psikotizm ve ek maddeler ölçekleriyle anlamlı derecede ve pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Son olarak algılanan yarar boyutunun erkek katılımcılar için de alt ölçeklerin tamamıyla anlamlı derecede ve negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Analiz bulguları Tablo 3'te sunulmuştur.

SCL-90-R üzerinden genel psikolojik iyilik hali puanları hesaplanıp ebeveynleşme envanterinin alt boyutları ile korelasyonuna bakıldığında ise kadınlarda, psikolojik iyilik halindeki bozulmanın EOE ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ($r = .30, p < .001$), KOE ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ($r = .21, p < .05$) ve AY alt boyutu ile negatif yönde ve anlamlı düzeyde ($r = -.32, p < .001$) ilişkili olduğu görülmüştür. Erkeklerde ise genel psikolojik iyilik halindeki bozulmanın KOE ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ($r = .19, p < .05$) ve AY alt boyutu ile negatif yönde ve anlamlı düzeyde ($r = -.28, p < .001$) ilişkili olduğu, ancak, EOE ile ilişkili olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

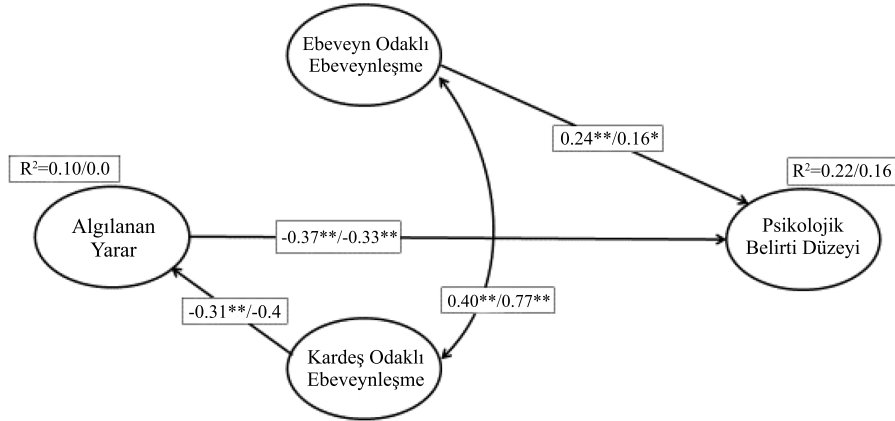
Şekil 1. Önerilen Kuramsal Model

Ebeveynleşme ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Algılanan Yararın Rolü

Ebeveynleşme ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide algılanan yararın rolünü değerlendirmek için Şekil 1'de sunulan kuramsal model önerilmiştir. KOE, EOE ve AY parselleme yöntemi kullanılarak üçer gösterge değişken aracılığıyla temsil edilmişlerdir. Benzer biçimde SCL-90-R alt boyutları da aralarındaki ilişkiler temel alınarak üç ana belirti grubu altında toplanmış ve psikolojik belirtiler gizil değişkeni üç gösterge değişkenle temsil edilmiştir. Önerilen kuramsal modelin testinden önce göstergelerin gizil değişkenleri ne ölçüde temsil ettiğini belirlemek amacıyla ölçüm modeli test edilmiştir. Analiz sonuçları ölçüm modelinin veriyle kabul edilebilir düzeyde uyum iyiliğine sahip olduğunu göstermiştir

($\chi^2 = 141.38$, $sd = 48$, $\chi^2/sd = 2.94$, $RMSEA = .08$, $CFI = .95$, $GFI = .93$).

Ölçüm modelinin veriyle yeterli uyum gösterdiğinin belirlenmesinin ardından cinsiyet için çoklu grup analizi gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada her iki cinsiyet için de anlamsız olan yollar modellenen çıkarılarak analizler yürütülmüştür. Model karşılaştırmaları çerçevesinde (1) Yapısal Değişmezlik, (2) Zayıf Değişmezlik ve (3) Güçlü Değişmezlik Modelleri olmak üzere üç adet hiyerarşik model karşılaştırılmıştır. Model çiftleri için χ^2 ve karşılaştırmalı uyum indeksleri (CFI) arasındaki farklar hesaplanarak $\Delta\chi^2$ ve ΔCFI değerlerine ulaşılmıştır. $\Delta\chi^2$ değerinin istatistiksel anlamlılığı fark serbestlik derecesindeki kritik χ^2 değeriyle karşılaştırılarak değerlendirilmiş ve modellerin karşılaştırmalı uyum indeksleri (CFI)

Şekil 2. Kadınlar ve Erkekler için Ebeveynleşme-Psikolojik Belirtiler Modeli (Kadın/ Erkek)

Tablo 4. Kadın ve Erkekler için Model Uyum İndeksleri ve Model Karşılaştırmaları

Modeller	χ^2	<i>sd</i>	RMSEA	CFI	Δsd	$\Delta \chi^2$	ΔCFI
Yapısal değişmezlik	212.12	100	.06	.94	-	-	-
Zayıf değişmezlik	253.19	103	.06	.93	3	41.07**	-.03
Güçlü değişmezlik	254.39	115	.06	.93	12	1.2	-

arasındaki -.1'e eşit ve altındaki farklar modeldeki anlamlı kötüleşme işaretleri olarak kabul edilmiştir. Cinsiyete göre yapılan yapısal eşitlik modellemelerine ilişkin model uyum indeksleri ve model karşılaştırmaları Tablo 4'te sunulmuştur.

Model uyum indeksleri incelendiğinde yapısal değişmezliğin sağlandığı görülmektedir. Bir diğer ifadeyle, gruplar için faktör sayısı ve yüklenme örüntülerinin farklı olmadığı düşünülebilir. Diğer modellerden elde edilen $\Delta \chi^2$ ve ΔCFI değerleri incelendiğinde zayıf değişmezlik modelinin, yapısal değişmezlik modelinden anlamlı düzeyde farklı olduğu ve modelin giderek kötüleştiği belirlenmiştir. Bu sonuçtan hareketle son aşamada gruplardan birinde anlamlı olup da diğerinde anlamlı olmayan yollar değerlendirilmiştir (Bknz. Şekil 2).

Analiz sonuçları incelendiğinde kadınlar için ebeveynlere bakım vermenin psikolojik belirti düzeyini doğrudan artırdığı göze çarpmaktadır. Öte yandan, algılanan yararın psikolojik belirti düzeyini indirgeyici yönde hareket ettiği belirlenmiştir. Analizler kardeşe odaklı ebeveynliğin psikolojik belirtiler üzerindeki etkisinin algılanan yarar aracılığıyla düzenlendiğini göstermektedir. Buna göre, algılanan yararın yüksek olması kardeşe ebeveynlik yapmanın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmaktadır. Ek olarak, ebeveyn odaklı ebeveynleşme ile kardeş odaklı ebeveynleşme arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Erkekler için ise ebeveyn odaklı ebeveynleşmenin, kadınlara göre daha zayıf olmakla birlikte, psikolojik belirtilerin düzeyini doğrudan yordadığı görülmektedir. Kardeş odaklı ebeveynleşmenin model içinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ve algılanan yararın ise psikolojik belirti düzeyini azaltıcı yönde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Ek olarak, erkekler için ebeveyn odaklı ve kardeş odaklı ebeveynleşme arasındaki ilişkinin çok daha güçlü olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma

Ebeveynleşme Envanteri'nin Türk örnekleminde ortaya çıkan faktör yapısı açıklayıcı faktör analizi yöntemiyle incelenmiş ve bu yapının, envanterin özgün haliyle büyük ölçüde örtüştüğü gözlenmiştir. Ancak, envanterin özgün biçiminde ikisi EOE ve biri KOE alt

boyutlarında yer alan üç maddenin algılanan yarar (perceived benefit of parentification) boyutuna yüklendiği belirlenmiştir. İçerikleri incelendiğinde Madde 4, Madde 8 ve Madde 9'un, kişinin üstlendiği ya da üstlenmek zorunda kaldığı role ilişkin bir normalleştirme süreci içerdiği göze çarpmaktadır. Bu nedenle, ilgili maddelerin ebeveynleşmeden algılanan yarar boyutunda yer alması oldukça mantıklı bulunmuştur. Bu durum dil ve (ya da) kültürden kaynaklanan farklılıklarla açıklanabilir. Örneğin, bizim kültürümüzde kendi için yeterli zamanı bulduğu takdirde kişinin ebeveynle ya da kardeşe ilgilenmek zorunda olmasının normal olarak algılandığı düşünülebilir. Yeni oluşturulan alt boyutların iç tutarlık ve test yarı test güvenilirlikleri incelendiğinde ölçeğin Türk örnekleminde kullanımı için yeterli güvenilirliği sağladığı görülmüştür.

Alanyazında ebeveynleşme kavramının çocukların cinsiyetiyle ve ailelerin sosyoekonomik düzeyleriyle ilişkili olabileceğine işaret edilmektedir (Jacobvitz, Riggs ve Johnson, 1999). Bu çalışmanın örneklemini çerçevesinde cinsiyetin sadece ebeveynleşmeye ilişkin algılanan yarar (AY) açısından küçük bir fark oluşturduğu gözlenmiştir. EOE ve KOE açısından kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Farklı bir biçimde ifade edersek, üniversite örneklemindeki genç yetişkin kadınlar ve erkekler arasında geçmişe yönelik hatırladıkları EOE ve KOE düzeyleri arasında bir fark belirlenmemiştir. Ancak, kadınların ebeveynleşme sorumluluklarından elde ettiklerini düşündükleri yarar, erkeklerden anlamlı düzeyde daha yüksektir. Kadın katılımcıların erken yaşta bazı ebeveyn sorumlulukları almalarının ve kardeşlerine bakım vermelerinin kültürel bağlamda sıkça onaylanmasının bu sonuca yol açtığı düşünülmektedir.

Diğer taraftan, SED ebeveynleşme boyutları için bir fark yaratmamıştır. Düşük SED ile yüksek SED arasında ebeveynleşmenin 3 boyutu için de bir fark gözlenmemiştir. SED ebeveynleşme açısından potansiyel olarak etkili bir özelliktir. Bu örnekleminde annenin eğitimi temel alınarak belirlenen SED'in dengeli bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Ancak, örnekleminde yer alan katılımcıların tamamı geldikleri aile ortamı ne olursa olsun üniversite okuyan genç yetişkinlerdir. Bu gençlerin okuyor olmaları ve eğitim hayatında başarılı olmaları

sebebiyle ebeveynleşmeye daha dengeli biçimde (yapıcı yönüyle) maruz kaldıkları düşünülmüştür. Bu durum SED'e göre fark çıkmamasının olası açıklamalarından biri olarak düşünülebilir. İlerdeki çalışmalarda katılımcıların geldikleri ailenin SED'inin yanı sıra kendi eğitim düzeylerine göre de sınıflanabilecek örneklerle SED'in etkisinin araştırılmaya devam edilmesi yararlı olacaktır.

Alanyazında da sıklıkla belirtildiği üzere, erken yaşta ya da uygun olmayan biçimlerde ebeveyn veya yetişkin rolleri almak farklı psikolojik belirtilerin varlığıyla ilişkili bulunmuştur (örn., Chase ve ark., 1998; Hooper, Doehler, Jankowski ve Tomek, 2012; Katz, Petracca ve Rabinowitz, 2009). Ancak çocuklar ya da ergenler bu süreci haksız bir süreç olarak görmüyorlarsa ya da bu süreçten kazanımları olduğuna inanıyorlarsa ebeveynleşme yıkıcı olmaktan çıkabilmektedir (Jurkovic, 1997). Dolayısıyla SCL-90-R ölçeğinden alınan puanların genel olarak ebeveynleşme alt boyutları ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler içermesi, AY alt boyut puanlarının psikopatolojiler ile ters yönde anlamlı ilişkiler içermesi beklenmiştir.

Bu çalışmada kadınların maruz kaldığı ebeveyn odaklı ebeveynleşme düzeyi arttıkça hemen hemen tüm psikolojik belirti düzeylerinde artış olduğu görülmüştür. Kardeş odaklı ebeveynleşme düzeyindeki artışın etkisi ise somatik belirtiler, öfke ve kaygıyla sınırlı kalmıştır. Algılanan yararın ise tüm belirtileri azaltıcı yönde hareket ettiği görülmüştür. Araştırma modeli kadınlar için düzenlendiğinde EOE'nin (anne-baba arasında ara bulucu olma, ebeveynler için duygusal sığınak rolü üstlenme, önemli aile kararlarında sorumluluk alma gibi ilişki örüntüleri) psikolojik iyiliği doğrudan bozucu bir etkisi olduğu görülmüştür. Korelasyon analizleri aynı EOE gibi KOE'nin de (kardeşlerin derslerine yardım etme, öz bakımların sağlama ya da duygusal sıkıntılarına destek verme gibi bakım verme örüntüleri) birçok psikolojik belirtide artışa yol açtığına işaret etmiştir. Öte yandan, kadın katılımcı bu durumu kendi sosyal çevresinde normal olarak algılıyorsa ve kendini bir takımın parçası olarak görüyor ve takdir edildiğini hissediyorsa KOE'nin olumsuz etkisi tersine dönmektedir. Bir diğer ifadeyle, kız çocuk kendine de vakit ayırarak kardeşlerine sınırlı bir destek sağladığında ve takdir gördüğünde, bu durum kardeşe ebeveynlik yapmanın etkilerini psikolojik sağlamlığa dönüştürürken ebeveyn ihtiyaçlarını karşılamanın yıkıcı etkisini de bir ölçüde azaltabilmektedir.

Erkek katılımcılar söz konusu olduğunda anne-babaya yönelik olarak ebeveyn rolü üstlenmenin kişinin psikolojik belirti düzeyi üzerindeki etkisinin kadınlara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Kadın ve erkeklerin EOE düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, bu durum kız çocuk-

larının ebeveyn bakımı üstlendiklerinde daha fazla zorlandıklarına ya da daha kalıcı etkiler yaşadıklarına işaret etmektedir. Öte yandan kardeşe karşı ebeveyn rolü almanın erkekler için kişilerarası alınganlıklar, genel kaygı düzeyinde artış, yeme ve uyku bozuklukları, suçluluk hisleriyle ilişkili olduğu görülmüştür. Ancak, bu ilişki modele anlamlı bir etki olarak yansımamıştır. Bu durumun örneklem genişliği arttığında değişebileceği düşünülmektedir. Öte yandan, algılanan yararın kendi başına psikolojik iyiliğin bir koruyucusu olduğu görülmektedir. KOE ve algılanan yarar arasındaki ilişkinin kadınlar ve erkekler için farklı olmasının cinsiyet rollerine bağlı olabileceği düşünülmüştür. Kardeşin ebeveynliğini üstlenmek kadınlar için, belli koşullarda normalleştirilirken erkekler için yıkıcı ve atipik bir durum olmaya devam etmektedir.

Bu çalışma sonucu ulaşılan önemli bulgulardan biri ebeveynleşme düzeyi açısından cinsiyetler arası fark gözlenmediği durumlarda bile altta yatan dinamiklerin önemli ölçüde farklılaşabildiğine işaret etmiş olmasıdır. Kadınların EOE'den daha fazla zarar gördüğüne işaret eden çok sayıda görgül çalışma bulunmaktadır (Jacobvitz, Riggs ve Johnson, 1999). Bu çalışma eşit düzeyde maruz kalsalar bile neden daha fazla zarar gördüklerinin farklı değişkenler kullanılarak çalışılması gerekliliğine işaret etmiştir. Bu çalışma kapsamında ebeveynleşme çalışmalarında yaygın olarak kullanılan EE Türkçeye kazandırılmış ve psikolojik sorunlarla ilişkisi gösterilmiştir. Ebeveynleşme çalışmalarının sürdürülmesinin hem normal hem de patolojik süreçleri anlama konusunda değerli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın en önemli sınırlılığı örneklemimizin klinik tanısı olmayan bireylerden oluşan yüksek eğitimli bir grup olmasıdır. Katılımcılar farklı eğitim düzeylerine sahip ebeveynler içeren ev ortamlarında yetişmiş olmalarına karşın kendilerinin eğitim düzeyi denktir. Bu durumun karşılaşmış olabilecekleri ebeveynleşme düzeyini azaltıcı yönde etkilemesi beklenebilir. Ülkemizdeki anne-babaların okuyan çocuktan bekledikleri görevlerin okumayanlara oranla daha az olduğu düşünülebilir. Bu nedenle ileriki çalışmalarda toplumun farklı katmanlarından bireylerle ve özellikle göç yaşantısı olan kişilerle çalışılması yararlı olacaktır. Ek olarak, ebeveynleşme ve psikopatoloji arasındaki ilişkilerin tanı grupları çerçevesinde incelenmesi de oldukça önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Boszormenyi-Nagy, I. ve Spark, G. M. (1973). *Invisible loyalties: Reciprocity in intergenerational family therapy*. New York, NY: Harper & Row.
- Champion, J. E., Jaser, S. S., Reeslund, K. L., Simmons, L., Potts, J. E., Shears, A. R. ve Compas, B. E. (2009). Caretaking behaviors by adolescent children of mothers with and without a history of depression. *Journal of Family Psychology, 23*, 156–166.
- Chase, N. D. (1999). An overview of theory, research, and societal issues. N. D. Chase (Ed.), *Burdened children: Theory, research, and treatment of the parentified child* içinde (3–33). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Chase, N. D., Demming, M. ve Wells, M. (1998). Parentification, parental alcoholism, and academic status among young adults. *The American Journal of Family Therapy, 25*, 105–114.
- Dağ, I. (1991). Belirti Tarama Listesi'nin (SCL-90-R) üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi, 2*(1), 5–12.
- Derogatis, L. R. (1977). *SCL-90: Administration, scoring and procedure Manual-I for the Revised Version*. Baltimore, MD: John Hopkins Univ., School of Medicine, Clinical Psychometrics Unit.
- Fitzgerald, M. M., Schneider, R. A., Salstrom, S., Zinzow, H. M., Jackson, J. ve Fossel, R. V. (2008). Child sexual abuse, early family risk, and childhood parentification: Pathways to current psychosocial adjustment. *Journal of Family Psychology, 22*(2), 320–324.
- Hooper, L. M. (2009). *Parentification Inventory* (Available from L. M. Hooper, Department of Educational Studies in Psychology, Research Methodology, and Counseling, The University of Alabama, Tuscaloosa, AL 35487).
- Hooper, L. M. (2012). Parentification. In R. Levesque (Ed.), *Encyclopedia of Adolescence*, (Vol. 4, pp. 2023–2031). New York, NY: Springer.
- Hooper, L. M., DeCoster, J., White, N. ve Voltz, M. L. (2011). Characterizing the magnitude of the relation between self-reported childhood parentification and adult psychopathology: A meta-analysis. *Journal of Clinical Psychology, 67*, 1–16.
- Hooper, L. M., Doehler, K., Jankowski, P. J. ve Tomek, S. E. (2012). Patterns of self-reported alcohol use, depressive symptoms, and body mass index in a family sample: The buffering effects of parentification. *The Family Journal, 20*(2), 164–178.
- Hooper, L. M., Doehler, K., Wallace, S. A. ve Hannah, N. J. (2011). The Parentification Inventory: Development, validation, and cross-validation. *The American Journal of Family Therapy, 39*, 226–241.
- Hooper, L. M., Marotta, S. A. ve Lanthier, R. P. (2008). Predictors of growth and distress following parentification among college students. *Journal of Child and Family Studies, 17*, 693–705.
- Hooper, L. M. ve Wallace, S. (2010). Evaluating the Parentification Questionnaire: Psychometric properties and psychopathology correlates. *Contemporary Family Therapy: An International Journal, 32*, 52–68.
- Jacobvitz, D. B., Riggs, S. ve Johnson, E. (1999). Cross-sex and same-sex family alliances. N. D. Chase (Ed.), *Burdened children: Theory, research, and treatment of parentification* içinde (34–55). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Johnston, J. R. (1990). Role diffusion and role reversal: Structural variations in divorced families and children's functioning. *Family Relations, 39*, 405–413.
- Jones, R. ve Wells, M. (1996). An empirical study of parentification and personality. *The American Journal of Family Therapy, 24*, 145–152.
- Jurkovic, G. J. (1997). *Lost childhoods: The plight of the parentified child*. New York, NY: Brunner/Mazel, Inc.
- Jurkovic, G. J. (1998). Destructive parentification in families: Causes and consequences. In L. L'Abate (Ed.), *Family psychopathology* (pp. 237–255). New York, NY: Guilford.
- Jurkovic, G. J. ve Thirkield, A. (1998). *Parentification Questionnaire*. (Available from G. J. Jurkovic, Department of Psychology, Georgia State University, University Plaza, Atlanta, GA 30303).
- Jurkovic, G. J., Thirkield, A. ve Morrell, L. (2001). Parentification of adult children divorce: A multidimensional analysis. *Journal of Youth and Adolescence, 30*(2), 245–257.
- Katz, J., Petracca, M. ve Rabinowitz, J. (2009). A retrospective study of daughters' emotional role reversal with parents, attachment anxiety, excessive reassurance-seeking, and depressive symptoms. *The American Journal of Family Therapy, 37*, 185–195.
- Kelley, M. L., French, A., Bountress, K., Keefe, H. A., Schroeder, V., Ster, K., ... Gumienny, L. (2007). Parentification and family responsibility in the family of origin of adult children of alcoholics. *Addictive Behaviors, 32*, 675–685.
- Kuperminc, G. P., Jurkovic, G. J. ve Casey, S. (2009). Relations of filial responsibility to the personal and social adjustment of Latino adolescents from immigrant families. *Journal of Family Psychology, 23*, 14–22.

- Minuchin, S., Montalvo, B., Guerney, B. G., Rosman, B. ve Schumer, F. (1967). *Families of the slums: An exploration of their structure and treatment*. New York, NY: Basic Books.
- Oznobishin, O. ve Kurman, J. (2009). Parent-child role reversal and psychological adjustment among immigrant youth in Israel. *Journal of Family Psychology, 23*(3), 405–415.
- Peris, T. S. ve Emery, R. E. (2005). Redefining the parent-child relationship following divorce: Examining the risk for boundary dissolution. *Journal of Emotional Abuse, 5*, 169–189.
- Ponizowsky, Y., Kurman, J. ve Roer-Strier, D. (2012). When role reversal and brokering meet: Filial responsibility among young immigrants to Israel from the Former Soviet Union. *Journal of Family Psychology, 26*(6), 987–997.
- Rolland, J. S. (1999). Parental illness and disability: A family systems framework. *Journal of Family Therapy, 21*, 242–266.
- Shin, Y. ve Hecht, M. L. (2013). Does parentification place Mexican-heritage youth at risk for substance use? Identifying the intervening nature of parent-child communication about alcohol. *Journal of Adolescence, 36*, 149–159.
- Titzmann, P. F. (2012). Growing up too soon? Parentification among immigrant and native adolescents in Germany. *Journal of Youth and Adolescence, 41*, 883–841.
- Walsh, S., Shulman, S., Bar-On, Z. ve Tsur, A. (2006). The role of parentification and family climate in adaptation among immigrant adolescents in Israel. *Journal of Research on Adolescents, 16*(2), 321–350.
- Wells, M., Glickauf-Hughes, C. ve Jones, R. (1999). Co-dependency: A grass roots construct's relationship to shame-proneness, low self-esteem, and childhood parentification. *The American Journal of Family Therapy, 27*(1), 63–71.
- Wells, M. ve Jones, R. (1998). Relationship among childhood parentification, splitting, and dissociation: Preliminary findings. *The American Journal of Family Therapy, 26*(4), 331–339.
- Wells, M. ve Jones, R. (1999). Object relations therapy of narcissistic and masochistic parentification styles. N. D. Chase (Ed.), *Burdened children: Theory, research and treatment of parentification* içinde (117–140). Thousand Oaks, CA: Sage.

Summary

The Effect of Perceived Benefit and Gender Differences on the Relationship Between Parentification and Psychological Symptoms

Duygu Köyden

Sait Uluç

Hacettepe University

In the process of transition from childhood to adulthood, people are expected to take adult responsibilities appropriate to their age. However, this can become a problem if children or adolescents are forced to take their parental responsibilities in an inappropriate manner. Parentification is described as a kind of role reversal in which children have to meet their parents' needs while ignoring their own needs within the family. It is accepted that parentification may negatively affect the child's psychological health in the long-term.

In recent years, the concept of parentification has been redefined under two headings: destructive and constructive parentification (Jurkovic, 1997). The ambiguity of the boundaries between parents and children, the confusion of roles, and the heavy emotional or material burden on the child were accepted as the main indicators of destructive parentification (Jurkovic, 1997; Hooper, 2012). Main markers of the constructive parentification, on the other hand, were identified as the recognition and appreciation of the efforts and sacrifices that the child has shown for his or her family. Studies indicated that perceived fairness or perceived benefit of parentification may compensate for the negative effects (Jurkovic, 1997, 1998).

There has been many empirical studies focusing on the relationship between psychological problems and parentification. For example, Hooper et al. (2008, 2011) have shown that psychological disturbances such as depression, anxiety, and somatization can be predicted by emotional parentification (i.e., having to meet the emotional needs of the parent). Jurkovic (1997) argued that parentification negatively affects interpersonal functioning. Moreover, Wells, Glickauf-Hughes and Jones (1999) suggested that dependency and parentification are positively related. Shin and Hecht (2013) pointed out that parentification may be related to later substance use. In one study, Hooper and Wallace (2010) found that

perceived justice constitutes a protective factor in terms of mental health.

In this study, Parentification Inventory, which is commonly used in empirical studies, has been adapted to Turkish language. Secondly, the relationship between psychological symptoms for men and women, and parent focused parentification, sibling focused parentification and perceived benefit were investigated.

Method

Sample

The sample of this study consisted of 301 young adults living in Ankara, whose ages ranged from 18 to 28; 142 of those participants were women (47.2%) and 159 of them were men (52.8%). Participants' maternal education levels were accepted as a socioeconomic status (SES) indicator. One hundred and sixty four participants whose mothers completed less than 8 years of education were classified as low SES (54.5%). A total of 137 of the participants (45.5%) who were educated at high school and above were accepted as high SES. For the 95% of the participants, the number of siblings was seen to be three or less.

Measures

The Parenting Inventory was developed by Hooper (2009). It consists of a total of 22 items answered through a retrospective self-report. Participants are asked to score the items on a 5-point Likert-type scale ($1 = \text{Never}$, $5 = \text{Always}$) while thinking of their childhood. The original scale includes three sub-dimensions: Parent-Focused Parenting, Sibling-Focused Parenting, and Perceived Benefits of Parenting. Participants' psychological well-being was assessed by SCL-90 which was developed by Derogatis (1977). The SCL-90 consists of 90 items and contain 10 sub-tests including somatization, obsessive compulsive symptoms, interpersonal

Address for Correspondence: Assoc. Prof. Sait Uluç, Hacettepe University, Faculty of Letters, Department of Psychology, Beytepe Campus, Ankara

E-mail: psysait@hacettepe.edu.tr

sensitivity, depression, anxiety, hostility, phobic anxiety, paranoid thought, psychotism and supplementary items.

Procedure

The present study was conducted with the permission of the Ethics Committee of Hacettepe University. Volunteered participants filled out a self-report scale under the presence of the first author.

Results

Factor Pattern of the Parentification Inventory

Exploratory Factor Analysis was used to assess the validity of the Parenting Inventory [KMO = (.82) and Bartlett's test, $\chi^2 = 2097.82$, $df = 231$, $p < .001$]. The Turkish form of the inventory was found to be generally consistent with the original form. These three factors (Parent-Focused Parentification, Sibling-Focused Parentification and Perceived Benefit from Parentification) together accounted for 46.93% of the total variance.

Observed Differences Based on Gender and SES in the Parentification Inventory

The results of the analysis showed that the gender main effect was significant (Wilks' $\lambda = 0.95$, $F_{3, 295} = 5.135$, $p < .01$, $\eta^2 = .05$). The main effect of SES and interaction effect were found to be not significant ($p > .05$). Following analyzes have shown that the significant difference for gender was only in the "Perceived Benefit" subscale ($F_{1, 297} = 13.45$, $p < .001$). In terms of the perceived benefit, the scores of female participants ($m = 3.75$, $sd = 0.69$) were significantly higher than the scores of male participants ($m = 3.45$, $sd = 0.71$).

Relations between Parentification Dimensions and Psychological Symptoms

Correlation coefficients between the subscale scores of the parentification inventory and SCL-90-R subscales were calculated separately for men and women. The parental focused parentification dimension for women was found to be positively and significantly related to all psychological problems except for the interpersonal sensitivity. The sibling-focused parentification dimension showed significant and positive correlations only with the somatization, obsessive-compulsive symptoms, depression, anxiety and hostility / anger subscales. Finally, it was found that subscales of the perceived benefit dimension were significantly negatively related to all psychological problems. In males, parent-focused parenting dimension was found to have a significant positive correlation only with phobic anxiety scores. The sibling-focused parentification was found to be significantly and positively correlated with somatization, inter-

personal sensitivity, anxiety, phobic anxiety, psychotism, and supplementary scales. Finally, the perceived benefit dimension was found to be significantly and negatively related to all psychological problems.

The Role of the Perceived Benefit between Parenting and Psychological Symptoms

The theoretical model proposed in Figure 1 was evaluated using multiple group analysis method for men and women. When the model fit indexes were examined, it was indicated that structural invariance was provided. In other words, the number of factors and loading patterns for the groups were not different. When the $\Delta\chi^2$ and ΔCFI (comparative fit index) values obtained from the other models were examined, the weak invariance model was significantly different from the structural invariance model and the model was getting worse.

Discussion

In this study, parent-focused parentification (i.e., being a mediator between parents, assuming the role of emotional shelter for parents and relationship patterns such as taking responsibility in important family decisions) has been shown to have a direct disruptive effect on psychological well-being of both women and men. No significant difference was found between parent-focused parentification levels of women and men. However, it was observed that male participants who gave care to their parents showed fewer symptoms. This suggests that girls have more difficulties or more permanent effects when they take parental care.

The increase in the sibling-focused parentification has only raised the somatic symptoms, anger and anxiety. On the other hand, if the female participant perceives this as normal in their social environment, and sees herself as part of a team and feels appreciated, the negative effect of sibling-focused parentification is reversed. This mediation effect of perceived justice was not observed for the male participants.